

Logistiikka-alan koulutus matkalla kohti työammattikoulutusta

Ritva Oksanen

Kehittämishankeraportti
Marraskuu 2007

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

19-11-2007

Tekijä(t) OKSANEN, Ritva	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 23	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi Logistiikka-alan koulutus matkalla kohti työammattikoulutusta		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu,		
Työn ohjaaja(t) Torvinen, Hannele		
Toimeksiantaja(t) Kiipulan ammattiopisto, erityisopetus		
Tiivistelmä Kiipulan ammattiopistossa alkoi syksyllä 2006 ensimmäistä kertaa logistiikka-alan varastopalvelujen koulutusohjelma, jossa opiskelijat opiskelevat työvaltaisesti tähtäimenään joko suorittaa perustutkinto saaden tutkintotodistuksen tai valmistuminen työammattiin saaden todistuksen suoritetuista opinnoista säilyttäen oikeuden suorittaa opinnot tutkintoon asti. Tämän työn tarkoituksena oli seurata em. koulutusohjelman ensimmäisen vuoden etenemistä koulutuksen kehittämisessä työvaltaisuuden, oppimisympäristön, opiskelijahuollon, työelämäyhteistyön osalta. Logistiikka-alan työvaltaiseen koulutukseen ja siihen liittyvään työammattikoulutukseen oleellisena osana on liittynyt Koutsi, joka on Equal-projekti (ESR). Projektissa on kehitetty työammattikoulutuksen prosessia, jossa on viisi eri vaihetta. Kiipulan ammattiopiston logistiikka-alan varastopalvelujen koulutusohjelmassa opetusta ja ohjaamista tapahtuu pääsääntöisesti työpareittain aidossa koulutus- ja kuntoutuskeskuksen toimintaympäristössä. Koulutuksessa toteutetaan 24 h henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Opiskelijan kokonaisvaltaisessa koulutuksessa ja kuntoutuksessa huomioidaan hänen fyysinen-, psyykinen- ja sosiaalinen lähtötasonsa. Koulutuksen pääasiallisena tavoitteena on opiskelijoiden työllistyminen avoimille työmarkkinoille tai tuettuun työhön. Koulutuksen onnistumista mittaa se, ettei yksikään opiskelija ole keskeyttänyt opintojaan marraskuun 2007 alkuun mennessä.		
Avainsanat (asiasanat) Työvaltainen koulutus, työammatti, työpari, työhönvalmentaja		
Muut tiedot		

19-11-2007

Author(s) OKSANEN, Ritva	Type of Publication Development project report	
	Pages 23	Language Finnish
	Confidential Until ☐	
Title Study program of stock services (in the field of logistics) on journey to training for a specific job		
Degree Programme Teacher Education Gollage, special needs teacher education		
Tutor(s) Torvinen Hannele		
Assigned by Kiiipula Vocational College, special teaching		
Abstract <p>Study program of stock services (in the field of logistics) was started in Autumn 2006 for the first time in Kiiipula Vocational College's history. The study program is based on labour-intensive learning and students have the possibility to aim either to graduate with a vocational degree or to graduate to training for a specific job.</p> <p>The aim of this development project was to follow how this new study program develops during its first year targeting in the development of the labour-intensive training, training environment, student services and work-life-cooperation. This report describes the practical methods used in this training process.</p> <p>Koutsi named Equal-project (ESR) has been closely related to the labour-intensive training and training for a specific job. Koutsi-project has five different steps.</p> <p>Study program of stock services in Kiiipula Vocational Centre takes place in the environment of the real training and rehabilitation center. Teaching and guiding is carried out mostly in teacher pairs, aiming to provide personal 24h training for the students. In the pervasive training and rehabilitation of the student has been taken into account the physical, psychical and social base of the student. Employment of the students is the main target of the training. It speaks out for the success of the training that until November 2007 no-one has quit his/her studies.</p>		
Keywords Labour-intensive training, training for a specific job, teacher pair, job coach		
Miscellaneous		

SISÄLLYSLUETTELO

1 Johdanto	4
2 Työvaltainen koulutus	5
3 Kokonaisvaltainen koulutus ja kuntoutus	6
4 Työammatti koulutuksen prosessi.....	10
5 Työvaltainen koulutus Kiipulan logistiikka-alan koulutuksessa.....	15
6 Elämänhallinta- ja työelämätaidot	19
7 Pohdintaa.....	21
Lähteet.....	23

1 Johdanto

Toimin Kiipulan ammattiopiston tekniikan ja liikenteen alaisessa logistiikkakoulutuksessa opettajana. Kiipulan ammattiopisto on erityisammattioppilaitos, jolla on pitkät perinteet erityisopetuksen saralta. Ammatillinen koulutus on aloitettu Kiipulassa jo vuonna 1955. Kiipulan ammattiopisto on Suomen suurimpia toimijoita ammatillisen erityisopetuksen toteuttajana, Kiipulalla on merkittävä rooli toimia ammatillisen erityisopetuksen kehittämiskeskuksena ja syrjäytymisen ehkäisijänä.

Erityisopetus yleisissä ammatillisissa oppilaitoksissa on kaiken aikaa kehittymässä ja lisääntynyt, mutta niiden mahdollisuudet kokonaiskuntoutukselliseen erityisopetukseen ovat rajalliset. Erityistehtävän saaneiden oppilaitosten tehtäväkentäksi jää eniten erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden kouluttaminen ja kuntouttaminen. Kiipulan ammattiopiston tärkein prosessi on opiskelijan polku ammatinvalinnasta ja oppilaitokseen hakeutumisesta työelämään siirtymiseen. Kiipulan strategia painottaa toiminnallista opetusta, jota logistiikka-alan koulutus toteuttaa. Logistiikka-alan koulutus on aloitettu Kiipulan ammattiopistossa syksyllä 2006. Koulutus tapahtuu työvaltaisesti huomioiden opiskelijoiden toiveet ja tavoitteet. Kehittämishankkeessa seuraan työvaltaisen työammattiin tähtäävän koulutuksen kehitys prosessia.

Ammatillista koulutusta kehitettäessä Kiipulassa on havaittu, että enenevässä määrin opiskelijoilla on vaikeuksia saavuttaa tutkinto. Työammattiin opiskelu näyttäisi palvelevan enemmän opiskelijoita yksilöllisten taitojen ja tavoitteiden saavuttamista. Tässä kehittämishankkeessa tulen seuraamaan lukuvuoden 2006 – 2007 aikana myös opiskelijoiden edistymistä opinnoissaan työvaltaisessa opetuksessa ja opiskelussa. Ensimmäisen vuoden opiskelijat muodostivat Koutsi-hankkeen ns. pilottiryhmän. Kaikki ryhmän jäsenet ovat opiskelleet aiemmin Kiipulassa jollain muulla koulutusalailla. Syitä opiskelijoiden koulutusalan vaihtoon olivat oppimiseen, keskittymiseen, lukemiseen ja kirjoittamiseen jne. liittyvät ongelmat, jolloin aiempien opintojen

teoriavaltaisuus oli liian raskas toteutustavoiltaan. Yhtenä syynä alan vaihtoon oli myös se, että ensimmäinen ala ei ollut opiskelijan mielestä se oma ala.

2 Työvaltainen koulutus

Työvaltaista koulutusta on vuosikymmenien ajan toteutettu ammatillisissa oppilaitoksissa lähinnä erityisryhmäopetuksena. Koko ikäluokan kouluttamisen periaate sekä yhteiskunnassa yleisesti vallitseva integraatioperiaate ovat tuoneet ammatillisiin oppilaitoksiin erilaisia opiskelijoita. Osa opiskelijoista ei viihdy oppitunneilla eikä jaksaa opiskella koulumaisessa oppimisympäristössä. Näille opiskelijoille työvaltainen opiskelu oppilaitoksissa tai työpaikoilla saattaa olla ratkaisu opintojen suorittamiseen. Tavoitteena voi olla koko tutkinto tai työllistymiseen tarvittavien opintojen osien suorittaminen. (Miettinen 2007)

Koko ikäluokan kouluttaminen perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa on tuonut oppilaitoksille aivan uusia pedagogisia haasteita. Haasteet näkyvät myös meillä Kiipulan ammattiopistossa, sillä suurin osa vastaavista opiskelijoista, joita oppilaitoksessamme on aiemmin opiskellut sijoittuvat yleisiin ammattioppilaitoksiin erityisopetuksen ryhmiin. Kiipulaan ohjautuvat ne opiskelijat, jotka tarvitsevat enemmän yksilöllistä tukea. Yhtenä keskeisenä ryhmänä ovat mielenterveyskuntoutujat, joiden osuus opiskelijamäärästä on kasvanut viime vuosina.

Itä-Suomen työkoulu –hankkeessa Väisänen ja Hämäläinen (2003, 16) kuvaavat työvaltaisuutta työkouluperiaatteen kautta: ”Työkouluperiaate ei pelkisty vain työelämässä vaadittavien ammatillisten valmiuksien tuottamiseksi. Olennaista on kasvaminen yhteiskunnan jäsenyyteen ja yleisten kansalaisvalmiuksien saavuttaminen. Ammattitaidon lisäksi opiskelijoiden huomio kiinnitetään yleisiin elämänkysymyksiin, oman elämän suunnitteluun ja elämäntapavalintoihin. Ponnistelua ammattiuran luomiseksi tarkastellaan osana laajempaa elämänkokonaisuutta, kansalaisuutta ja yhteiskunnassa toimimista. Tämä kaikki vaatii työkouluperiaatetta toteuttavilta opettajilta, ohjaajilta ja oppilaitoksilta kykyä liittää ammattitaidon opettaminen laajempaan

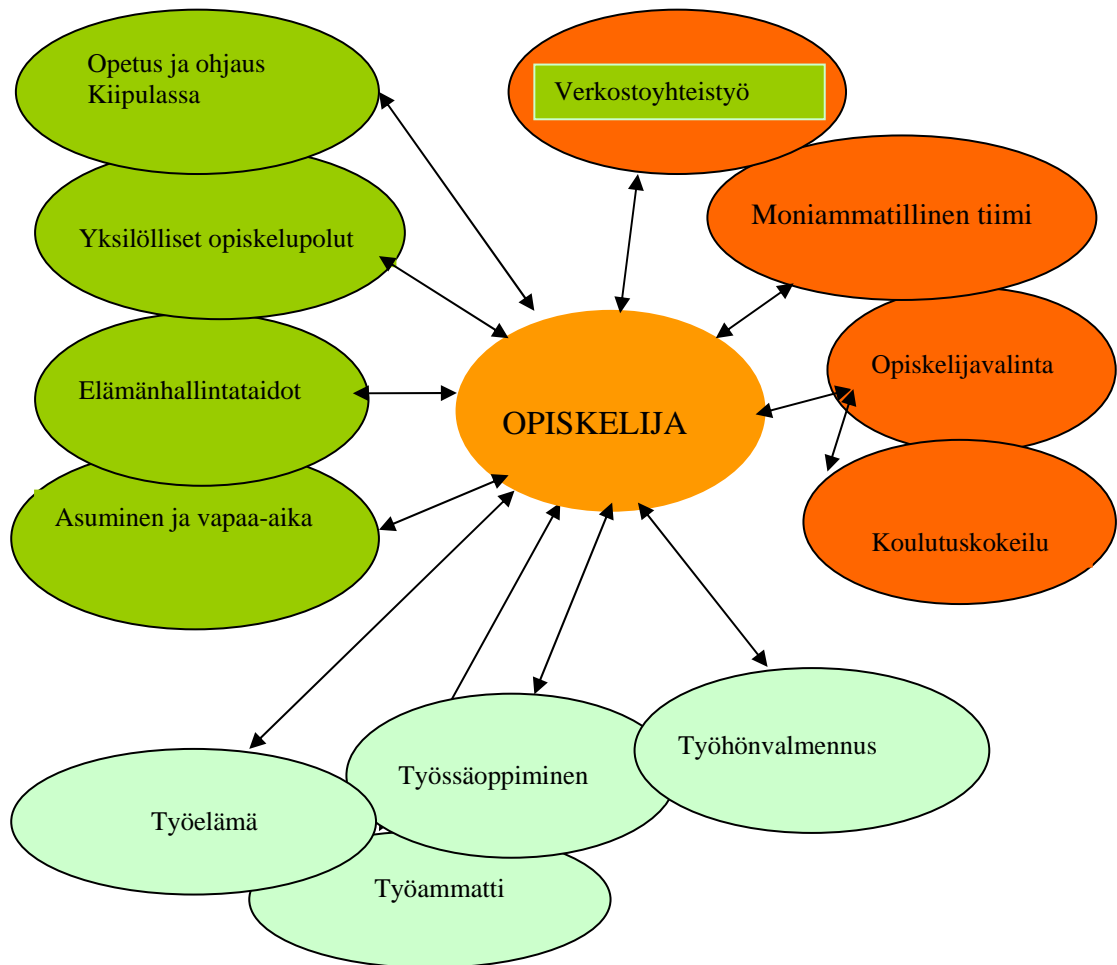
viitekehukseen, jossa ammatillinen osaaminen jäsentyy yhteiskunnallisen toimintakyvyn, osallisuuden ja osallistumisen osatekijäksi. Vanhastaan myös luonteen kasvatus on nähty tärkeäksi osaksi työkoulupedagogiikkaa. Lisäksi on korostettu persoonallisuuskasvatuksen tavoitteiden ja ammatillisten tavoitteiden yhteenkuuluvuutta ammattikasvatuksessa.” Me Kiipulan ammattiopistossa työvaltaisen logistiikka-alan koulutuksen parissa työskentelevät opettajat allekirjoitamme edellä mainitut asiat ja toteutamme niitä tutkintoon ja työammattiin johtavassa koulutuksessamme. Vahva tavoitteemme on voimaannuttaa opiskelijoitamme.

Voimaantumisessa on kyse siitä, että henkilö saa otteen oman elämänsä hallintaan ja alkaa löytää omia voimavarojaan. Muut voivat tukea tai haitata tätä kehitystä. Voimaantumisessa on siis sekä yksilöllinen että sosiaalinen ulottuvuus. Siinä ovat mukana henkilön omat päämäärät ja uskomukset omasta kyvykkyydestä sekä ympäristön tuesta. Tunteilla on keskeinen vaikutus tavoitteiden ja uskomusten muodostumisessa. Ihmisen voimaantuminen näkyy eritoten vahvistuneena itsetuntona, toiveikkuutena sekä kykyä asettaa ja saavuttaa päämääriä. (Tahvanainen 2004.)

3 Kokonaisvaltainen koulutus ja kuntoutus

Opiskelijan kokonaisvaltainen koulutus ja kuntoutus alkaa jo koulutuskokeiluvaiheessa, joka on osa opiskelijavalintaprosessia. Koulutuskokeilun aikana opiskelijat saavat tietoa mahdollisuuksista opiskelunsa rahoittamiseen. Opiskelupaikan varmistuttua he voivat laittaa rahoitusasiat vireille. Opiskelun alettua moniammatillinen tiimi kartoittaa ja tunnistaa opiskelijan erilaiset tarpeet. Moniammatilliseen tiimiin voivat kuulua mm. ryhmäohjaaja, psykologi, sosiaalityöntekijä, työhönvalmentaja, terveydenhoitaja jne. Moniammatillinen tiimi tekee verkostoyhteistyötä tarvittaessa opiskelijan kotipaikkakunnalla olevien verkostojen kanssa, joka voi tarkoittaa esimerkiksi asioiden hoitoa rahaa, terveyttä ja asumista koskevissa asioissa. Koulutukseen oleellisena osana kuuluvat myös

elämänhallinnalliset taidot niin työelämän kuin arkielämänkin osalta. Työllistyminen on koko työvaltaisen koulutuksen ja kuntoutuksen tavoite. Kuvio 1 kuvaa näitä opiskelijan kokonaisvaltaiseen koulutukseen ja kuntoutukseen liittyviä asioita. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan oma opiskelijan polku, joka edistää hänen työ- ja toimintakykyään ja tukee työllistymistä ottaen huomioon lähtökohdat.

Kuvio 1. Opiskelijan kokonaisvaltainen koulutus ja kuntoutus.

Professori Juhani Ilmarisen työkykytalossa voi nähdä samoja elementtejä, joista olen kirjoittanut edellisessä kappaleessa ja joita on ilmaistu kuvion 2 avulla. Työkykytalossa ensimmäisen pohjakerroksen muodostaa terveys, johon kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky.

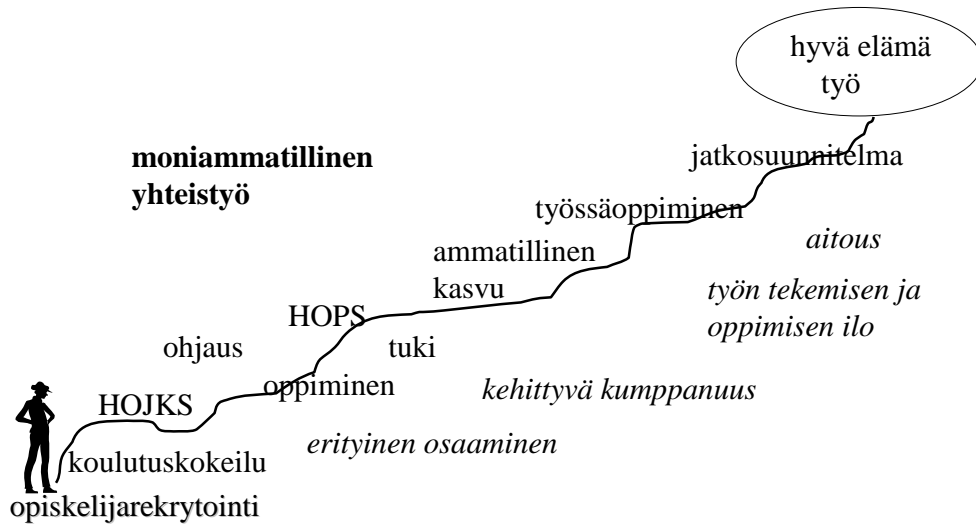
Kuvio 2. Työkykytalo (Työterveyslaitos).

Yksilölliset opiskelijan polut

Jokaisella opiskelijalla on erilainen lähtötaso, joillakin on aikaisempia opintoja takana tai heillä voi olla myös kokemusta varastoalan työtehtävissä.

Vanhemmilla opiskelijoilla on kokemusta arkielämän saralta. Toiset ovat opiskelijanpolkunsu alkumetreillä ja arkielämän kokemuksia puuttuu, mm. asuminen muualla kuin kotona on heille uutta. Kuvio 3 kuvaa opiskelijan polkuun kuuluvia asioita.

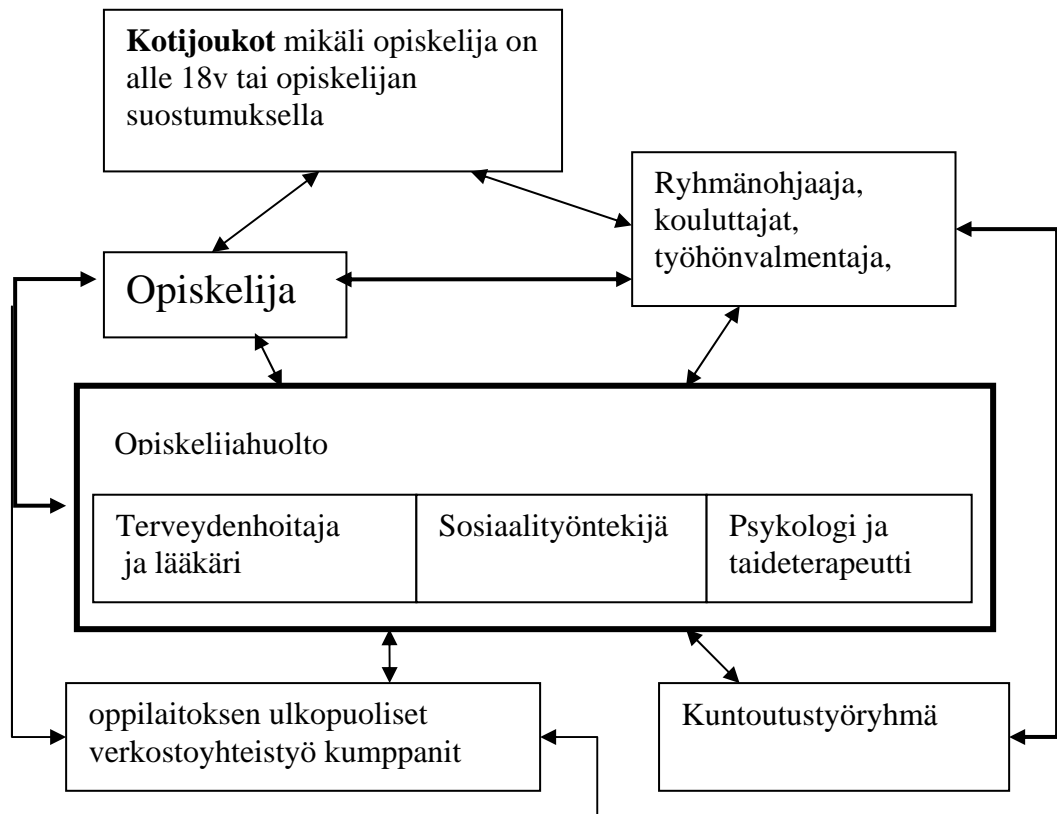
Opiskelijan polku

Kuvio 3. Opiskelijan polku.

Moniammatillinen yhteistyö

Kiipulan ammattiopistossa koulutuksen tukena ovat monipuoliset opiskelun tukipalvelut, jotka vastaavat opiskelijoiden fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin erityistarpeisiin. Opiskelijan polulle voi tulla erilaisia ongelmakohtia, voimme nimittää niitä vaikka mutkiksi matkassa. Opiskelijat kertovat ongelmistaan ryhmänohjaajalle, kouluttajalle, työhönvalmentajalle tai omatyöntekijälle, joka ohjaa hänet asian niin vaatiessa opiskelijahuoltoon. Ongelman ollessa sellainen ettei asia ratkea terveydenhoitajan, sosiaalityöntekijän tai psykologin luona käynnillä, voidaan kutsua koolle kuntoutustyöryhmä tai sitten ottaa yhteyttä opiskelijan hoitavaan tahoon ja kutsua koolle verkostoyhteistyöpalaveri. Alle 18-vuotiaan opiskelijan kuntoutuksessa merkittävä rooli on hänen kotijoukoillaan, joihin voidaan olla yhteydessä aina niin asioiden vaatiessa. Myös yli 18-vuotiaan opiskelijan asioissa voidaan pitää yhteyttä Kotijoukkoihin, mikäli hän on antanut suostumuksensa siihen. Kuvio 4 ilmenee opiskelijaa tukevat tahot.

Kuvio 4. Opiskelijan tukiverkostot.

4 Työammatti koulutuksen prosessi

Teoriapainotteinen opiskelu ei suju kaikilta. Se voi olla kohtuuttoman vaikeaa opiskelijoille, joilla on lukivaikeus, matematiikan oppimisen vaikeus, hahmottamiseen, tarkkaavaisuuteen tai mielenterveyteen liittyvä ongelma. Edellä mainittujen oppimiseen vaikuttavien vaikeuksien vuoksi monien opiskelijoidemme itsetunto ja usko siihen, että he voivat oppia myös uutta on melko alhainen.

Koutsin projektissa on määritelty työammattista seuraavaa: Työammatti on sellainen työtehtäväkokonaisuus, jota tietty henkilö tekee työkseen tietyssä työpaikassa ja jonka oppiminen tapahtuu pääsääntöisesti työkokemuksen kautta. Työammattikoulutus puolestaan on työammattiin työllistymiseen johtavaa koulutusta. Koulutuksessa räätälöidään opiskelijalle oma työ- ja toimintakykyä ja työllistymistä tukeva työvaltainen opiskelupolku, jossa hänen

omat lähtökohtansa on huomioitu. Työammattikoulutuksessa kuvataan opiskelijan polkua prosessikaaviolla, jossa on viisi eri vaihetta ja niihin sisältyy seuraavanlaisia asioita (Koutsu julkaisu, Ammatillinen erityisopetus matkalla työammattiin, 2007):

- Hakeutumisvaihe:
  - markkinointi
  - opiskelijavalinta
  - opiskeluedellytysten varmistaminen
  - kumppanuuksien luominen
- Orientaatiovaihe:
  - osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen
  - verkostojen kartoittaminen
  - mahdollisuuksien tunnistaminen
  - yksilöllisen ohjelman laatiminen
- Työskentelyvaihe
  - moniammatillinen yhteistyö
  - työyhteisöön kiinnittyminen
- Siirtymävaihe
  - osaamisen arviointi
  - jatkosuunnitelman laatiminen
  - kumppanuuksien hyödyntäminen
  - työllistyminen
- Seurantavaihe
  - työssä pysymisen seuraaminen
  - kumppanuuksien ylläpitäminen
  - vaikuttavuuden seuraaminen
  - prosessin kehittäminen

Työammatissa opiskelija opiskelee niitä perustutkinnon osia, joita työtehtävän suorittamiseen ammatillisesti vaaditaan. Opiskelijalle laaditaan HOJKS joka pitää sisällään henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman, johon kuuluu opintoja oppilaitoksessa ja työpaikoilla työssäoppimisen muodossa. Opiskelija voi

aiemmin oppimistaan taidoista ja tiedoista antaa näyttöjä, joiden avulla osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan. Saatuaan työpaikan opiskelija voi niin halutessaan siirtyä työelämään, jolloin hän saa suoritetuista opinnoista todistuksen. Kuitenkin hänellä on mahdollisuus suorittaa opintonsa tutkintoon asti, oman aikataulun ja aktiivisuuden mukaan.

Miikan¹ tilannekuvaus

Yksi opiskelijoistamme on suorittanut opintoja Kiipulan toisella koulutuslalla kolmen vuoden ajan ja hänellä oli paljon työssäoppimisjaksoja varastoalalta. Opiskelijan osalle tuli niin paljon opintojen tunnustamista ja tunnustamista, että hänelle jäi suoritettavaksi noin 40 opintoviikkoa logistiikanalan opintoja. Hänelle laadittiin yksilöllinen opiskelupolku siten, että se mahdollisti myös pitkän työssäoppimisjakson. Työssäoppimisjaksot suoritettiin kahdessa osassa. Ensimmäisellä jaksolla työssäoppiminen oli työpaikkaan ja sen osastoihin tutustumista ja tunnustelua voisiko tuotantolaitos olla myös tulevaisuudessa mahdollinen työpaikka. Ensimmäinen jakso meni hyvin ja lopputuloksena oli se, että hän ilmoitti olevansa kiinnostunut menemään myös toisella jaksolla samaan paikkaan. Opiskelija aloitti toisen työssäoppimisjaksonsa vuoden 2007 maaliskuun alusta jatkaen sitä toukokuun loppuun. Jakson aikana opiskelija kävi koululla maanantaisin tekemässä opinnäytetyötään, joka valmistui kevään aikana. Osa opiskelijan osaamisesta tunnustettiin näyttöjen avulla tuotantolaitoksessa. Opiskelija sai kaikki tutkintoon tarvittut opinnot suoritettua lukuvuoden aikana. Opiskelija solmi työsopimuksen kesän alussa tuotantolaitoksen kanssa. Syksyllä 2007 lokakuun lopulla kyseinen opiskelija on edelleen töissä samassa tuotantolaitoksessa.

Työhönvalmennus

Kiipulassa meneillään oleva Koutsin projekti on kehittämässä työhönvalmennusta osaksi erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työammattikoulutusta.

Työhönvalmennus tarjoaa henkilökohtaista tai ryhmäkohtaista ohjausta, opastusta ja tukea sellaisille henkilöille, joiden on jostain syystä vaikea omin avuin työllistyä avoimille työmarkkinoille. Näitä syitä voivat olla pitkittynyt työttömyys, erilaiset pitkäaikaissairaudet, vammaisuus tai muu haitta, joka

---

¹ Nimi muutettu

asettaa ihmisen eriarvoiseen asemaan hänen hakiessaan työtä tai työpaikkaa. Työhönvalmennus työammattikoulutukseen sisäänrakennettuna voi olla keino lähentää

työelämää ja koulutusorganisaatioita toisiinsa ja siten edistää erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työllistymistä.

Koutsi projektin henkilöstöön on kuulunut alusta alkaen työhönvalmentajia, joista yksi on ollut ammattiopiston käytettävissä. Hän on ollut opiskelijoiden hakeutumisvaiheessa mukana keväällä 2006 ja pitänyt joitakin työhönvalmentajan tunteja syksyn aikana. Keväällä 2007 Koutsi projektiin palkattiin lisää työhönvalmentajia. Yksi työhönvalmentajista nimettiin resurssiksi Logistiikka-alan ja kiinteistöalan koulutukseen. Työhönvalmentajan työpanos on osoittanut tarpeellisuutensa.

Työhönvalmentaja työskentelee opetushenkilöstön kanssa tiiviissä yhteistyössä, tukien opiskelijaa hänen opiskelupolullaan mm. seuraavien asioiden kautta:

- keskustelee opiskelijan kanssa nykyhetkestä ja hänen tulevaisuuteensa liittyvistä tavoitteista
- tunnistaa opiskelijan tuen tarpeen
- uskoo, toivoo, luottaa ja kunnioittaa
- tukee opiskelijaa koko koulutusprosessin ajan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa
- kiinnittää huomiota heikkouksien ja epäonnistumisten sijasta vahvuuksiin ja onnistumisiin

Työhönvalmentajan tehtävät työssäoppimisen aikana:

- sopii työssäoppimisen sisällöistä, tavoitteista ja kestosta yhdessä opiskelijan, vastuukouluttajan ja työelämäedustajan kanssa ja kirjaa ne opiskelijan työssäoppimissuunnitelmaan
- osallistuu TOP-sopimusten tekemiseen yhdessä opiskelijan ja työelämän edustajan ja vastuukouluttajan kanssa
- tukee työelämän edustajia opiskelijan ohjauksessa työssäoppimisen aikana

- perehtyy työpaikan työtehtäviin ja ohjaa tarvittaessa opiskelijaa työtehtävissä

Hyvin onnistunut työssäoppiminen edistää opiskelijan työllistymistä, lisää opiskelumotivaatiota ja antaa opiskelijalle mahdollisuuden ammatillisen osaamisensa syventämiseen aidossa työympäristössä. (Koutsi julkaisu)

Työssäoppiminen on mahdollisuus myös työnantajalle. Organisaatiolla on näin mahdollisuus kouluttaa yhdessä oppilaitoksen kanssa osaavaa työvoimaa omiin tarpeisiin, ja samalla avautuu oiva mahdollisuus kehittää työpaikan oppimiskulttuuria. Työelämä pystyy vaikuttamaan ammatillisen koulutuksen kehittämiseen ja suunnitteluun, työhönvalmentajan toimiessa linkkinä niiden välillä. (Koutsi julkaisu)

Siirin¹ tilannekuvaus

Opiskelijan kohdalla vaikeuksia tuottaa paniikkihäiriö. Opiskelija ei halua asua Kiiipulan asuntolassa, vaan yrittää käydä koulua kotoa käsin. Liikkuminen yleisillä kulkuvälineillä ei aina onnistu.

Ratkaisuja mietittiin mikä olisi ollut opiskelijan kannalta paras, sillä hänellä on jäänyt jo yksi aikaisempi koulutus kesken todennäköisesti paniikkihäiriön vuoksi. Opiskelijan kanssa sovittiin, että aloitetaan TOP-jaksolla ja katsotaan kuinka se onnistuu. Työssäoppimispaikka löytyi opiskelijan kodin läheltä, jolloin hänen ei tarvinnut kulkea yleisillä kulkuvälineillä. Opiskelija kävi työpaikalla säännöllisesti koko jakson ajan, joten työmotivaation puutteesta ei ilmeisesti ollut kyse. Jakson loputtua kouluun tulossa ilmeni samoja vaikeuksia. Opiskelijan kanssa on jatkossa sovittu siten, että hän käy hoitavan lääkärin luona saadakseen sopivan lääkityksen paniikkihäiriöönsä. Opiskelua jatketaan TOP-jaksoilla kotipaikkakunnalla, kunnes terveyden tila sallii opiskelun oppilaitoksessa.

Työhönvalmentaja on tukenut opiskelijoita työssäoppimispaikan hankinnassa. Hän on ollut mukana tekemässä sopimuksia työssäoppimisjaksoista yritysten kanssa sekä opiskelijoiden suunnitelmia jaksoilla opittavista asioista ja tavoitteista. Työhönvalmentajaa on tarvittu myös opiskelijan ohjaustehtävissä työssäoppimisjakson alussa yrityksissä, jos työpaikkojen ohjausresurssit ovat olleet vähäiset esimerkiksi kiireen vuoksi.

---

¹ Nimi muutettu

5 Työvaltainen koulutus Kiipulan logistiikka-alan koulutuksessa

Kiipulan ammattiopiston, erityisopetuksen, logistiikka-alan koulutuksessa toteutetaan ns. työpari ohjausta. Näin voidaan koulutusilanteissa havainnoida paremmin opiskelijoita ja antaa tarvittaessa lisäohjausta välittömästi.

Muutamia esimerkkejä opetuksesta

Logistiikka-alan koulutuksen toteutussuunnitelmaa laadittaessa mietitytti se, että miten voitaisiin luoda sellaisen opiskelu- ja oppimisympäristö, jossa voisi harjoitella luontevasti yhteistyötä ja vuorovaikutustaitoja erilaisten ihmisten kanssa. Kiipulan koulutuskeskuksen alueella tehtiin kartoitusta työtehtävistä, joita opiskelijat voisivat hoitaa tai joihin he voisivat osallistua henkilökunnan kanssa.

Kartoitus tuotti esimerkiksi seuraavanlaisia tehtäviä:

- Kahvikuljetukset
- varastonhoitaja/vahtimestarin kanssa tehtäviä muuttoja
- toimistotarviketoimitukset varastosta
- siivoustarvikkeiden ja paperi tuotteiden keräily varastosta ja toimitus
- käytettyjen värikasettien keräily toimistoista ja edelleen lähetys uusiokäyttöön isommissa erissä

Koulutuslallamme työtehtävien toteuttamisessa noudatetaan samaa prosessiajattelua kuin työelämässäkin:

- Tarve
- Suunnittelu
- Toteutus
- Arviointi

Esimerkki:

Tarve: Logistiikan koulutuksen sähköpostiin saapuu erilaisia sisäisiä ”keikkapyyntö” tehtäviä mm. edellä mainittuja. Sähköposti on työmääräin, josta ilmenee mitä tarvitaan, minne tarvitaan ja milloin työ pitäisi toteuttaa.

Suunnittelu: Opiskelija hoitaa järjestäjän tehtävää viikon ajan kerrallaan katsoen sähköpostin kolme kertaa päivässä. Työmääräimen tultua järjestäjä tekee tarvittaessa lisäkysymyksiä toimeksiantajalle ja vastaa viestiin pystymmekö suorittamaan pyydetyn työtehtävän vai emme. Lisäksi järjestäjän tehtäviin kuuluu lukea saapuneet työtehtävät ääneen aamulla tapahtuvassa työtehtävien jakotilaisuudessa.

Toteutus: Syksyllä 2006 aloitimme työtehtävien hoidon niin, että menimme lähes kaikki tekemään pienenkin tehtävän yhdessä. Tämä siksi, että kaikille tulisivat tutuiksi Kiipulan eri toimipisteet ja myöhempi asioiminen olisi helpompaa. Syksyn edetessä tehtävien suorittajien ryhmän kokoa pienennettiin vähitellen ja lopulta päästiin siihen, että tehtäviä suoritettiin pareittain tai jopa yksin. Opiskelija vastaa annettujen työtehtävien hoidosta ja mikäli hänelle tulee kesken tehtävän suorituksen tarve saada lisäohjeita hän voi soittaa ohjaavalle henkilökunnalle omalla työpuhelimellaan. Kaikille Kiipulan logistiikan koulutuksessa oleville opiskelijoille on hankittu matkapuhelimet opiskelutilanteita varten.

Arviointi: Suoritettujen töiden arviointia tehdään päivän viimeisellä tunnilla. Jokainen opiskelija kertoo mitä työtehtäviä oli päivän aikana tehnyt ja arvioi tehtävän suoritusta ja omaa suoriutumistaan tehtävästä. Näin voimme jakaa tietoa erilaisista tehtävistä ja asioiden oppimisesta. Lisäksi tilaisuus toimii hyvin tilanteissa, joissa tehtävän suoritus ei ole oikein onnistunut, jolloin joudumme miettimään erilaisia ratkaisumalleja. Opiskelijoiden itsevarmuus on kasvanut huomattavasti vuoden aikana. On ollut ilo huomata kuinka hiljaisesta opiskelijasta on alkanut kehittyä osallistuva tekijä. Kiipulan henkilökunnalta saamiemme palautteiden mukaan opiskelijoistamme näkyy työn tekemisen varmuus.

Yhteisten aineiden integroiminen

Yhteiset aineet pyritään integroimaan työvaltaiseen koulutukseen niin paljon kuin mahdollista, joidenkin aineiden osalla varsinaisten teorituntien pitäminen tulee aiheelliseksi. Integroinnista seuraavassa muutama esimerkki:

Koulutuksellamme on oma sähköpostiosoite, johon tulevat ns. keikat, joissa meitä pyydetään tekemään erilaisia logistiikan työtehtäviä Kiipulan alueella.

Opiskelijat avaavat sähköpostiviestit kukin vuorollaan, yleensä järjestäjä hoitaa asiaa yhden viikon ajan, katsoen postin kolme kertaa päivässä.

Tarvittaessa järjestäjä tekee lisäkysymyksiä toimeksiantajalle ja joka tapauksessa vastaa viestiin pystymmekö suorittamaan pyydetyn työtehtävän vai emme. Vastauksissa tulee harjoitelluksi kirjallista viestintää sekä rutiinia tietokoneen ja sähköpostin käyttöön unohtamatta tulostus toiminnon käyttöä.

Lisäksi järjestäjän tehtäviin kuuluu lukea saapuneet työtehtävät ääneen päivittäisissä työtehtävien jakotilaisuudessa, jolloin harjoitellaan suullista viestintää. Puhelimilla, jotka opiskelijoilla on, on tarkoitus harjoitella myös suullista viestintää ja sitä kuinka puhelimessa käyttäydytään. Englanninkielen ammattisanastoa harjoittelemmme mm. pakkausmateriaalien avulla. Tulevissa lähetyksissä on useasti englannin kielellä käsittelyä koskevat tekstit, joista keskustelemme ja etsimme vastaavat suomenkieliset merkitykset.

Arviointi

Arviointia tehdään kaiken aikaa. Arviointiin vaikuttaa niin sanotusti jatkuva näyttö. Opiskelijoiden työskentelyä seurataan ja kuinka he asennoituvat työtehtäviin. Palautetta annetaan välittömästi tilanteen niin vaatiessa.

Annettava palaute ei ole ainoastaan negatiivista, sillä pienistäkin edistymisen askeleista on hyvä huomioida opiskelijaa. Näytöt ovat tätä päivää ja niiden antamista on harjoiteltu pienillä kokonaisuuksilla.

Fyysisen kunnon merkitys

Kiipulassa on meneillään myös Opteri-projekti, jonka puitteissa opettajia on osallistunut työelämäjaksoille. Jaksot ovat olleet muutamasta viikosta kahteen kuukauteen. Itse olin työelämäjaksolla keväällä 2006. Jaksolta lähdin hakemaan kokemuksia siitä mitä oikeisiin logistiikka-alan työtehtäviin kuuluu ja kuulostelemaan mitä ominaisuuksia ja taitoja varastoalan työntekijöiltä

odotetaan. Yhdeksi kehittämiskohteeksi työelämäjaksolta nostin sen, että ainakin varastoalan koulutuksessa täytyy kiinnittää huomiota tavallista enemmän fyysisen kunnon kohentamiseen. Omien kokemusteni perusteella suurissa jakelukeskuksissa työ on fyysisesti kuormittavaa, jaksakseen tehdä täysipainoisesti töitä koko viikon ajan, täytyy peruskunnon olla hyvä. Hyvällä fyysisellä kunnolla on todettu olevan merkitystä myös suhteessa erilaisten olemassa olevien sairauksien oireiden esiintymiseen ja sairauksien ehkäisyyn. Omasta kunnosta huolehtiminen on siis kuin laittaisi rahaa pankkiin. Liikunnan harrastamisella on merkitystä myös henkiseen hyvinvointiin.

Logistiikan perustutkinnon opetussuunnitelmaan sisällytettiin liikuntaa yksi opintoviikko enemmän kuin muissa perustutkinnoissa. Liikunnan ohjaukseen kutsuttiin fysioterapeutti mukaan. Alkusuksysta tehtiin kaikille opiskelijoille fyysisen työkunnon kartoitus, jonka tulosten perusteella opiskelijat saivat liikuntasuositukset ja oman kunnon kohennukseen liittyvän ohjeistuksen. Terveystieteiden luennoi terveellisistä elämäntavoista: ravinnosta, nukkumisesta, nautintoaineista ym.

Käytännössä fyysisen kunnon kohentamiseksi olemme aloittaneet jokaisen koulupäivän liikunnan merkeissä. Opiskelijat tekevät aamukierroksen joko henkilökunnan tai opiskelijaryhmästä valitun johtajan johdolla. Kierroksella kierretään lähes koko Kiiipulan koulutus- ja kuntoutuskeskuksen alue. Kierroksen ainoana tehtävänä ei ole liikunta, vaan sillä on myös tarkoitus tutustua alueeseen ja harjoittaa alueen hahmottamista. Aamukierrokselle lähtö symboloi myös työhön lähtöä. Koululla on vaihdettu työvaatteet ylle ja sen jälkeen lähdetään yhdessä kierrokselle. Opiskelijat eivät ole kyseenalaistaneet kävelylenkkiä tai sen merkitystä vaan kaikki paikallaolijat ovat osallistuneet. Lenkkiin sisältyy vielä yksi ulottuvuus: sosiaalinen kanssakäynti. Lenkin aikana keskustellaan erilaisista asioista, niin yhteiskunnallisista kuin henkilökohtaisistakin.

Fysioterapeutti suunnitteli kerran viikossa pidettäville tunneilleen joka kerraksi erilaisen ohjelman. Kunnonkartoitustestien lisäksi hänen tunneillaan on käyty sauvakävelyllä, kuntosalilla, tutustuttu venytyksiin ja taukojumppaan, saatu

oppia oikeista työasunnoista jne. Ohjauskertoja syksyn 2006 aikana kertyi 12 ja keväällä 5.

Kuntotestit kontrollimielessä tehtiin joulukuussa ja toukokuussa.

Kävelytesteistä saatujen tulosten perusteella syksyn aikana ei ollut tapahtunut suurta kunnon kohentumista. Jokapäiväinen aamukierros oli tehty, mutta oliko tahti ollut liian verkkainen? Lihaskuntotestitulanteissa ilmapiiri opiskelijoiden kesken oli käsin kosketeltavan innostunut. Jokaisen yksittäisen testin jälkeen fysioterapeutti kertoi vertailun vuoksi edellisen kerran tulokset. Lähes jokaisessa osatestissä kaikilla opiskelijoilla tulokset olivat parantuneet edellisestä kerrasta! Tuolloin salissa näkyi onnistumisen iloa niin opiskelijoiden kuin henkilökunnankin kasvoilla. Huomasin olleeni hiukan pettynyt muutamiin opiskelijoihin, jotka jättivät testit tekemättä. Lisäksi olin toivonut voivani vaikuttaa siihen, minkälaisilla asusteilla liikutaan. Vaikka opiskelijoille oli hyvissä ajoin ilmoitettu kävelytestistä, niin muutamilla jalkineet olivat kaikkea muuta kuin kävelytestiin sopivat.

Fysioterapeutin mielestä alkusyksyn aloitus yksilöllisillä haastatteluilla ja tutkimuksilla oli tärkeää, jotta hän sai opiskelijoista alkutilannearvion tehtyä. Yksilökohtaisessa keskustelussa opiskelija uskalsi tuoda esiin asioita, joita ei ryhmätilanteessa ehkä olisi tuonut esille. Myös ohjaajana sain mielestäni luotua luottamuksellisen yhteistyön pohjaa paremmin tämän kunnon kohotus projektin ansiosta.

Uskon, että olemme oikeilla jäljillä. Lukuvuoden 2006 – 2007 kokemusten ja testitulosten perusteella tämä on alku sille mitä on haettu ja tästä on hyvä jatkaa. Liikunnan kestävyysharjoitukset, vaikuttaminen ruokailutottumuksiin ja riittävän yöunen varmistaminen ovat esimerkkejä siitä, mihin jatkossa tulemme kiinnittämään entistä enemmän huomiota kouluttaessamme varastotyöntekijöitä.

6 Elämänhallinta- ja työelämätaidot

Useissa tutkimuksissa on todettu, että mitä matalampi pohjakoulutus opiskelijalla on, sitä vaikeampi kilpailussa työpaikoista on menestyä. Akateeminen tutkintokaan ei takaa varmaa työelämään sijoittumista. Nykyajan ja tulevaisuuden yhteiskunnassa elämän sisältö ei voi rakentua työn ympärille. Tämä kaikki asettaa oppilaitoksille uusia haasteita. Yhä useammin koulut mieltävätkin tehtäväkseen asiantiedon opettamisen lisäksi nuorten itsetuntemuksen, vuorovaikutustaitojen ja selviytymistaitojen vahvistamisen. Elämän mielekkyys koostuu paitsi myönteisistä kokemuksista myös kyvystä kohdata elämään liittyviä vaikeuksia. Koulut voivat tukea nuorten selviytymistä ottamalla elämäntaidot opetussuunnitelmaan. (Heinikainen, Mertaoja, Noponen 2005.)

Heikin¹ tilannekuvaus

Opiskelijalla oli heti jo aloitusvaiheesta alkaen vaikeuksia aamuhäämisten kanssa. Aluksi herätyksiä toteutettiin puhelimitse. Kouluuntulo onnistui jonkin aikaa, kunnes opiskelijan kouluuntuloajat alkoivat olla lähellä puolta päivää. Seuraava toimenpide oli käydä hakemassa opiskelija kouluun opettajan toimesta. Opiskelijan nukkumisrytmi oli sekaisin ja opiskelumotivaatio ei tuntunut olevan kohdallaan. Me kouluttajat ajattelimme, että työssäoppiminen saataisi lisätä motivaatiota ja sovimme työssäoppimispaikasta, jossa työpäivän saattoi aloittaa klo 12.00. Opiskelijamme ei pystynyt noudattamaan sovittuja työaikoja, joten jouduimme keskeyttämään työssäoppimisen. Hänen kohdallaan kokeiltiin myöhemmin muitakin työssäoppimisen jaksoja, joissa jokaisessa toistui sama ongelma. Opiskelijan auttamiseksi kokeiltiin kaikenlaista. Silti emme päässeet toivottuun tulokseen, vaan jouduimme keskeyttämään väliaikaisesti opiskelijan opinnot ja ohjasimme hänet kuntoutukseen.

Asuminen ja vapaa-aika

Ammattiopistossamme opiskelevista opiskelijoista suuri osa asuu Kiipulan alueella olevissa opiskelija-asunnoissa. Toteutus suunnitelmaa tehtäessä keväällä 2006 myös asuntola-asiat mietityttivät, kuitenkin syntyi kuningasajatus sijoittaa kaikki logistiikan opiskelijat samaan asuntolaan. Ajatuksen johtoajatuksena oli se, että opiskelijat ryhmäytyisivät paremmin ja

---

¹ Nimi muutettu

heidän opiskelemaan lähtöänsä voitaisiin kontrolloida paremmin heidän omien opettajiensa toimesta.

Asumiseen liittyvien arkielämän taitojen harjoittelu liittyy oleellisena osana opiskeluviikkoon. Perjantapäiviin on varattu aikaa siivoukselle. Kukin opiskelija siivoaa oman huoneensa ja yhteiset tilat (keittiö, olohuone ja WC- ja suihkutila) vuorollaan. Pyykinpesua varten paritalon molemmissa asunnoissa on pyykinpesukoneet, jotta opiskelijat voivat pestä itse omat pyykkinsä työvaatteet mukaan lukien.

Vaikka opistossamme on mahdollisuus edulliseen aamupalaan, niin läheskään kaikki opiskelijat eivät käy nauttimassa sitä. Aamupalan valmistamista yhdessä on kokeiltu ohjaajien johdolla. Kokemukset olivat hyvät ja kaikki osallistuivat tekemällä sovitut asiat. Opiskelijoiden kommentit yhteisistä aamupaloista olivat myös myönteisiä. Mm. se, että kokoonnuimme kaikki saman pöydän ääreen, oli heistä hieno asia.

Vapaa-ajan viettämiselle Kiipulassa on hyvät mahdollisuudet. Alueelta löytyy mm. liikuntahalli kuntosaleineen, uimahalli ja sauna, toimintatuvalla voi harrastaa karaokesta askarteluun vapaa-ajanohjaajan ohjauksessa kolmena iltana viikossa. Lisäksi lähistöllä on hyvät ulkoilumaastot lenkkeilyyn ja talvella hiihtoon valaistuine latuineen. Syksystä 2006 ei suunniteltu opiskelijoiden vapaa-ajan viettoon liittyviä toimintoja, sillä ajatus oli, että edellä mainituista mahdollisuuksista löytyisi jokaiselle jotakin. Lukuvuoden edetessä meille muodostui käsitys, että kuitenkin osa opiskelijoista tarvitsee tehostetumpaa ohjausta vapaa-ajan viettämiseen liittyvissä asioissa. Tämän asian johdosta lukuvuotta 2007 – 2008 suunniteltaessa otettiin toteutussuunnitelmaan myös sen, että opettajat ja ohjaajat olisivat kukin vuorollaan iltaisin ohjaamassa opiskelijoita vapaa-ajan harrastuksiin ja asumiseen liittyvissä arkiaskareissa.

7 Pohdintaa

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työllistyminen tutkinnosta huolimatta on ollut vaikeaa. Työammattikoulutus saattaisi olla ratkaisu työllistymiseen. Ensimmäinen vuosi on kulunut logistiikan perustutkinnon koulutuksessa. Koulutus on ollut hyvin työvaltaista ja joidenkin osalta työammattiin tähtäävää. Vaikeimpana koulutuksen suhteen pidän sitä, että opiskelijaa tuntematta ei pysty sanomaan kenestä on tutkinnon suorittajaksi ja kenestä työammattiin. Opiskelijan polulla on niin monta muuttujaa, jotka vaikuttavat lopputulokseen. Tutussa oppimisympäristössä asiat saattavat sujua mutta oikeassa työympäristössä kohdataan erilaiset haasteet. Onnistunutta työssäoppimisjaksoa voisi pitää merkityksellisimpänä osuutena koko koulutuksen ajasta. Jakson onnistumiseen vaikuttavat niin työpaikan valinta kuin myös työpaikan ilmapiiri ja eritoten se miten valveutunut ja osaava työpaikkaohjaaja on kohtaamaan erityistä tukea tarvitsevan työssäoppijan.

Tulevaisuudessa saattaa olla työvoimapula ja kapea-alaisemminkin kouluttautuneille saattaisi olla töitä. Mutta työnantajapuolellakin tarvittaisiin muutosta ajattelutapoihin mm. siinä, ettei kaikkien tarvitse olla monialaosaavia tehopakkauksia, vaan työt voisi jakaa pienempiin osioihin.

Useat työnantajat ovat ottaneet kiitettävästi työssäoppimisen asiakseen ja ovat luvanneet ottaa työssäoppijoita, mutta joskus paikkoja on samanaikaisesti luvattu usealle opiskelijalle. Sellaisesta tilanteesta ei ole hyötyä opiskelijalle, vähäisen työmäärän vuoksi ja palkallisten työntekijöiden suhtautuminen työssäoppijoihin saattaa olla kriittistä.

Työssäoppimispaikkaverkoston luonti on aikaa vievää ja joskus hankalaa, sillä opiskelijamme ovat kotoisin ympäri Suomea. Työssäoppimista pitäisi alueellisesti organisoida, sillä eri ammatilliset oppilaitokset ja niiden sisällä eri koulutusalat kilpailevat samoista työssäoppimispaikoista.

Pakollisten yhteisten aineiden integroinnissa työvaltaiseen opiskeluun on omat haasteensa. Yleissivistävätkin tiedot pitää saada sille tasolle, että mahdollisuus jatko-opintoihin säilyy.

Opiskelijoille on annettava aikaa ja heitä on osattava kuunnella. Jokainen heistä on oma erityinen yksilönsä.

Lähteet

Työterveyslaitos. Työkyky. Viitattu 12.11.2007.

<http://www.ttl.fi/internet/suomi/aihesivut/tykytoiminta/Tyokyky>

Koutsi. Kiipulasäätiön Equal-projekti 2004–2007. Viitattu 26.10.2007.

<http://www.kiipula.fi/alasivu.phtml?id=455>.

Arto O. Vehkomäki (toim.) 2007. Ammatillinen erityisopetus matkalla työammattiin Koutsi julkaisu. Kiipulasäätiön Equal-projekti 2004–2007. Viitattu 7.11.2007.

Miettinen, K.(toim.) 2007. Työvaltainen koulutus – Mahdollisuus toiminnalliselle oppijalle. Työammattihankkeen kokeiluja ja kokemuksia vuosilta 2004–2006.

Moniste 12/2007. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 26.10.2007.

http://www.edu.fi/julkaisut/tyovaltkoulutus_2007.pdf.

Tahvanainen, P. 2004. ”Vahvaksi ei voi pakottaa” – voimaantumista tukeva vuorovaikutus työkoulunuoren ohjaamisessa. Itä-Suomen työkoulu 2000. PD -koulutuksen tutkielmaraportti. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 26.10.2007. <http://www.uku.fi/mci/tyokoulu/pdtahvanainen.pdf>

Väisänen, R. ja Hämäläinen, J. 2003. Opettajien ja ohjaajien jaksaminen Itä-Suomen työkoulussa. Kuopio.

Heinikainen, M., Mertaaja, K. & Noponen, K. 2005. ”Minkä ilotta oppii sen surutta unohtaa”. Leikkiä vai ihan oikeaa asiaa? Toiminnalliset harjoitteet opiskelijan opintoihin kiinnittymisessä Itä-Suomen työkoulu 2000 – hankkeessa. PD -koulutuksen tutkielmaraportti. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 26.10.2007.

<http://www.uku.fi/mci/tyokoulu/pdmikkeli.pdf>.